

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	343
Land:	Kina
Kilde:	Landinfo
Titel:	Kina: Ekteskabstradisjoner, skilsmisse og gjengifte
Udgivet:	13. januar 2014
Optaget på baggrundsmaterialet:	2. juli 2014

Respons

Kina: Ekteskapstradisjoner, skilsmisse og gjengifte

- Ekteskapstradisjoner
- Skilsmisse og gjengifte

Lærer Yuan var ni år gammel da foreldrene hans i 1934 inngikk en avtale med en annen familie om ekteskap mellom barna deres. Først på bryllupsdagen ni år senere møttes paret [...] Da Yuans barn ble 17-18 år, arrangerte han ekteskapene deres på samme måte.

Yuans nabo, fru Li, ble som 19-åring i 1970 presentert for sin kommende ektemann via en tradisjonell ekteskapsmegler som foreldrene hadde bedt hjelpe til med å finne en passende ektefelle. Paret [...] erklærte seg etter første møte villige til å gå videre med prosessen [...].

Så godt som ingen av landsbyens ugifte under 30 år ville i dag akseptere det før så vanlige arrangerte ekteskapet. En tjueårig mannlig fabrikkarbeider, som i likhet med de fleste andre unge hadde reist fra landsbyen for å finne arbeid, uttrykte seg på vegne av mange unge fra landsbyer som denne da han fortalte: «Jeg har ikke begynt å tenke på å gifte meg ennå [...]. Hvis jeg skulle finne en partner akkurat nå, ville jeg jo ikke ha noe å tilby. [...] Når det gjelder [giftmål], har foreldrene mine ingen innflytelse. Men hvis jeg finner en kjæreste og foreldrene mine ikke liker henne, så bryter jeg med henne.» (Hansen og Thøgersen 2013, s. 59-60).

Historisk tilbakeblikk¹

Opp gjennom historien har familien vært den grunnleggende enheten i det kinesiske samfunnet. I konfutsiansk tradisjon avhenger samfunnets harmoni av at individene aksepterer og oppfører seg i henhold til sin relative plassering der. Viktige faktorer i hierarkiseringen av sosiale forhold, var blant annet kjønn og alder. Kvinner skulle respektere menn, og unge skulle respektere eldre. Xiao, barns respekt og oppofrelse for sine foreldre (og da særlig sin far), var en avgjørende egenskap. I tillegg har knapphet på ressurser som land og mat preget det kinesiske folks historie.

¹ Kina har en rekke minoriteter som kan ha andre skikker enn majoritetsbefolkningen, altså han-kineserne (som utgjør 92-96 % av befolkningen). Hvis ikke annet er nevnt, gjelder innholdet i denne responsen han-majoriteten.

Alt dette tilsa at foreldre skulle bestemme hvem deres barn giftet seg med. Før 1949, da kommunistene tok over og Folkerepublikken ble innført, var arrangerte ekteskap det vanlige. Tvangsekteskap var heller ikke ukjent.² Verken døtre eller sønner kunne i praksis si imot det foreldrene deres hadde blitt enige om og i mange tilfeller skulle det kommende brudeparet ikke møtes før på bryllupsdagen. I tillegg til foreldrene, hadde en «matchmaker» eller ekteskapsmegler stor innflytelse på hvem som skulle gifte seg, samt når og hvordan det skulle skje. Man sa at det som bestemte inngåelsen av et ekteskap var «*Fumu zhi ming, meishuo zhi yan*» – foreldrenes befaling og ekteskapsmeglerens råd. Ekteskapsmegleren skulle koble passende familier og avhjelpe den kanskje noe trykkede stemningen mellom de to forhandlingspartene. Målet var «*men dang hu dui*» – en passende match, altså giftemål mellom to parter som sosioøkonomisk passet hverandre godt.

Ekteskapets formål var således å koble, styrke og/eller sikre de involverte familienes politiske, sosiale og økonomiske ressurser, og hadde lite eller ingenting med romantiske følelser mellom de kommende ektefellene å gjøre (Sheng 2004). Gitt skikken med at bruden skal ha med seg en anseelig medgift (møbler, klær, etter hvert TV og annen husholdnings-elektronikk) og at brudgommens foreldre ofte forventes å bygge hus (eller kjøpe leilighet) til det unge paret, var og er bryllup en kostbar affære for begge parter familie, men også en investering i framtidig trygghet.

I 1950 kom en ny ekteskapslov som forbød tvangs- (*qiangpo*) og arrangerte (*baoban*) ekteskap, dvs. «det føydale ekteskapssystemet» (*fengjianzhuyi hunyin zhidu*) (Ekteskapsloven av 1950, § 1). Samtidig innførte loven fritt ekteskap (*shixing nan nü hunyin ziyou* [...]) og like rettigheter for menn og kvinner, forbud mot flergifte, og særlig beskyttelse av kvinner og barns rettigheter, dvs «det nye, demokratiske ekteskapssystemet» ([...] *de xinminzhuzhuyi hunyin zhidu*).

Lovendringen, samt de store forandringene ellers i det kinesiske samfunnet etter 1949, medførte også store endringer i ekteskapsmønstrene og -skikkene. Tvangs- og arrangerte ekteskap ble raskt mindre vanlig, og i dagens Kina er begge deler så godt som avskaffet. Ifølge en studie fra 1985 (sitert i Sheng 2004), falt prosentandelen arrangerte ekteskap i det urbane Kina fra 54,7 % til 0,9 % fra 1930-tallet til 1980-tallet. Prosentandelen ektepar som hadde blitt introdusert gjennom slektninger falt også fra 24,4 % til 15,8 %. Samtidig økte såkalt «free courtship» fra 15,3 % til 50,8 % og par introdusert gjennom venner og på eget initiativ fra 4,99 % til 32,8 % (Sheng 2004, s 102). Innen midten av 1980-tallet var dermed det frie ekteskapet normen, i hvert fall i urbane strøk.

I takt med endringen fra tvangs- og arrangerte ekteskap mot frie partnervalg, har også det ekteskapelige samværet og fellesskapet økt. Den kinesiske sosiologen Yan Yunxiang har flere lange feltarbeid i den nordøstlige landsbyen Xiajia bak seg. Uttalelsene fra den eldste generasjonen av Yans informanter illustrerer at det for noen tiår siden verken var vanlig eller forventet at ektepar skulle snakke sammen utover det praktisk helt nødvendige, ei heller at de skulle trives spesielt godt i hverandres selskap. Et medlem av den eldre generasjonen uttrykte at han var «overrasket og litt ukomfortabel» da han i 1986 så hvordan hans sønn snakket med

² Både «arrangerte ekteskap» og «tvangsekteskap» er arrangerte, vanligvis ved at ett eller flere familiemedlemmer på hver side initierer det. Det kan være en glidende overgang fra arrangert til tvang. I arrangerte ekteskap foreligger det imidlertid mer eller mindre eksplisitt konsensus fra begge parter, mens tvangsekteskap innebærer svært liten – eller ingen – grad av frivillighet.

sin forlovede. Han syntes det så ut som om de kunne prate i det uendelige, en aktivitet han mente at han og kona – og andre eldre par – aldri hadde delt (Yan 2003, s. 91).

Nye veier til ekteskapet

Yan Yunxiang (2003, s. 44) skriver at i Xiajia er dating (*courtship*) først og fremst «en bro til ekteskapet, snarere enn en lengre periode med ungdommelig moro (*indulgence*) som et mål i seg selv». Målet for de unge i Xiajia er ifølge Yan ekteskap, og selv om sex før ekteskapet har blitt ganske vanlig, er det ikke fullt ut sosialt akseptert, og det er relativt uvanlig på landsbygda å ha mange tidligere forhold bak seg når man gifter seg. I Kinas storbyer er situasjonen mer variert, og å ha hatt flere partnere før ekteskapet er langt mer utbredt.

Kjærlighetsekteskapet eller det frie ekteskapet er det vanligste nå, både på landet og i byene, men dette betyr likevel ikke at det er mange som gifter seg helt mot sine foreldres vilje. Foreldres råd og mening veier fortsatt tungt for mange unge i Kina, både i ekteskapelige og andre anliggender. Derfor er såkalt matchmaking fremdeles relativt vanlig. Konfutsiansk etikk tilsier at ekteskapet skal vektlegge sosial plikt over individuelle ønsker, og familieplanleggingspolitikken har forsterket disse forventningene: Ettersom velferdsstaten i Kina fremdeles er lite utbygd, forventes den yngre generasjonen av enebarn fortsatt i høy grad å ta seg av de eldre. Dermed er de unges valg av ektefelle en sak som angår hele familien (Sebag-Montefiore 2012). Som eksemplifisert i den innledende tekstboksen, er dagens unge ofte ikke fremmed for å avskrive en kjæreste som foreldrene deres ikke «godkjenner».

Selv om det frie ekteskapet nå er normen i Kina, er det fortsatt viktig å bli gift og, hvis mulig, å bli *godt* gift. Med friere partnervalg, bedre økonomi og økt mobilitet blant Kinas unge, som nå ofte reiser langt for å studere og/eller jobbe, har dating blitt «big business». I byer som Beijing og Shanghai arrangeres hyppige masse-speeddating'er, hvor single menn og kvinner i gifteklær alder – samt i mange tilfeller deres ivrige og engasjerte mødre – møtes for å forsøke å finne en livsledsager av passende stand. Lignende treff arrangeres nå også for såkalt modne kjærlighetssøkende – i praksis oftest skilte personer som ønsker en ny start. Mange steder holder foreldre egne «treff», for eksempel i parker i storbyene, hvor de uten barnas tilstedeværelse annonserer deres attraktive egenskaper og prøver å finne en partner til dem.

Dating-/ekteskapsbyråer finnes over alt, inkludert på nettet, og i byer som Dongguan i sør, hvor det jobber millioner av migranter fra landsbygda, er det nå ganske vanlig å være kjæreste eller endog gifte seg med en person som ens foreldre knapt har møtt (Chang 2010).

Frie ekteskap = kjærlighetsekteskap?

Moderniseringen av Kina har muligens ført til mer materialistiske holdninger, også i ekteskapsanliggender, og det er ikke alltid helt korrekt å sette likhetstegn mellom *frie* ekteskap og *kjærlighetsekteskap*. Det kan være andre faktorer enn kjærlighet som ligger til grunn for, eller avgjør, partnervalget. Det vakte enorm debatt i Kina rundt de unges (manglende) moral da ei jente som deltok i et sjekkeprogram på TV (*Fei Cheng Wu Rao/If You're the One*) erklærte at hun «heller ville gråte i en BMW enn le bakpå en sykkel», altså at hun heller ville velge penger og status framfor kjærlighet når hun skulle velge partner. Enkelte, deriblant den engelskspråklige avisa Global Times, mener at dette er en følge av at dagens unge kinesere er bortskjemte enebarn med utelukkende materielle verdier og uten tanke for andre enn seg selv (Yang 2013).

Et materielt fokus kan imidlertid også skyldes at mange av dagens unge kinesere føler på en tusenårig historie med økonomisk utrygghet samt et kommende ansvar for gamle foreldre og besteforeldre i tillegg til egne barn. I realiteten er disse unge kanskje ikke så mye mer materialistisk orienterte enn tidligere generasjoner var – forskjellen er kanskje heller at nå velger de ektefellen selv, ut fra *egne* mer eller mindre materialistiske preferanser, mens det før var *foreldrenes* økonomiske avveininger som bestemte ens livsledsager.

Ikke desto mindre klages det svært ofte over at penger har blitt en for sentral faktor i regnestykket når romantikk og giftemål diskuteres i Kina: Sebag-Montefiore (2012) hevder at romantikken i Kina ofte ofres til fordel for praktiske hensyn, og at dating i høy grad har blitt en kommersiell transaksjon. I tillegg til den ofte helt avgjørende faktoren høyde, er inntekt og eiendom viktig for valg av partner i dagens Kina, og dette er det første singelklubber og datingbyråer spør etter når de skal matche potensielle partnere. Davison (2011) har intervjuet visedirektør Zhai Zhenwu ved School of Sociology and Population Studies på Renmin-universitetet i Beijing. Han mener at:

The standards people require of a partner have changed with modern dating; the importance placed on material factors is increasing [...] An apartment is now commonly required to broker a marriage. If a man doesn't own an apartment, it's an obstacle for him, even if he loves his girlfriend very much.

Mange medier framstiller andre egenskaper som kinesere ser etter i en ideell partner som svært konservative. Kvinner skal være unge, pene (dvs. hvite i huden), og ikke «truende» for mannens selvbilde hva gjelder inntekt og intellekt. Et ord som ofte brukes er *wenrou* – myk og varm. For kvinnene er det viktig at mannen er høy, kjekk, velstående (*gao, fu, shuai*) og med en respektabel jobb (se for eksempel Sebag-Montefiore 2012). «I Kina foretrekker kvinner å gifte seg med menn som er eldre, rikere og flinkere (*more capable*); menn foretrekker det motsatte», sier visedirektør Zhai (Davison 2011). Mange kvinner understreker imidlertid at de først og fremst ønsker seg en snill mann som vil elske dem og kommende barn og behandle dem godt.

Sheng nü og guang gun – restekvinner og nakne grener

Ifølge statistikk fra Ministeriet for sivile saker (CRI 2013), gifter flest kinesere seg når de er 20-24 år (35,5 %), tett fulgt av de mellom 25 og 29 år (34,2 %), hvilket altså betyr at 70 % er gift før fylte 30 (ingen gifter seg før fylte 20, gitt lavalderen som er 20 år for kvinner og 22 år for menn). På landsbygda er giftemål ansett som viktigere enn i byene. Som Yan Yunxiang (2003, s. 44) skriver: «In rural China, everyone is supposed to marry».

Det finnes imidlertid en helt ny mulighet som ikke har eksistert før i Kinas historie, nemlig den som 13,3 % av kvinnene i en undersøkelse utført av det kinesiske nettstedet Fenghuangwang (2013) foretrakk: Å ikke gifte seg, men forbli single og/eller leve alene. Noen velger å gjøre dette for en periode, andre velger det for livet. Disse kvinnene omtales ofte som *shengnü*, «restekvinner» eller *left-over women*, som viser til kvinner over 27-30 år, ofte med god utdanning og ditto jobb, som har ventet «for lenge» med å gifte seg (eller som ifølge kritiske tunger har vært for kresne) og som dermed har blitt «til overs». Andre har ikke selv valgt et liv som ugift, men finner seg ufrivillig i situasjonen og sliter med både frykt for å bli «for gammel» og foreldrenes stadige mas om giftemål og barnebarn.

Shengnü er typisk et byfenomen. På landsbygda snakker man oftere om *guang gun*, nakne grener, et uttrykk som viser til ugifte menn. Bl.a. på grunn av Kinas etter hvert betydelige

kvinneunderskudd, men ofte også pga. personlige egenskaper som anses som lite attraktive (som for eksempel dårlig økonomi), har ikke disse mennene klart å finne seg ei kone. De har således heller ikke har bragt nye skudd på familietreet i form av barn (sønner), derav uttrykket nakne grener. Disse mennene utgjør nå kanskje så mange som 40-50 millioner (Levine 2013), og er til bekymring for myndighetene som frykter sosial uro og kriminalitet (som f.eks. menneskehandel, både innenlands og fra naboland som Vietnam og Nord-Korea).

De ugifte kvinnene er mest til bekymring for sine egne foreldre, og de klarer seg som regel utmerket godt på egen hånd. Visedirektør Zhai ved Renmin-universitetet uttaler til The Guardian at «In cities, those left behind are seen as the 'best women and worst men'» (Davison 2011). Samfunnet har likevel ikke mye annet enn medynk til overs for disse «restekvinnene». «The idea that a woman, no matter how successful she is professionally, is absolutely nothing until she is married — it still comes down to that», hevder en beijingbasert journalist overfor New York Times (Sebag-Montefiore 2012).

Tradisjonelt forventningspress – og nye muligheter til frigjøring

De økonomisk vellykkede, men sosialt litt utilpasse «restekvinnene» er altså i all hovedsak et byfenomen. På landsbygda er det fremdeles utenkelig for en kvinne å velge ikke å gifte seg. Der vil det for manges kvinners vedkommende være skjebnesvangert både sosialt og økonomisk om hun ikke er gift innen fylte 30 år. Er hun ikke det, blir hun kanskje aldri gift, eller hun må ta til takke med et svært dårlig parti.

En tur ut på den kinesiske landsbygda viser ikke bare de materielle forskjellene mellom by og land, men også de kulturelle. Mens mange jenter og kvinner som vokser opp i byene ikke er mindre beskjedne eller synlige enn jevnaldrende gutter og menn, er jenter på landsbygda ofte mye mer «usynlige». Der står den patriarkalske tradisjonen sterkere og jenter har mindre bestemmelsesrett over egne liv.

Imidlertid har en ny mulighet åpnet seg for unge jenter og kvinner fra landsbygda de siste 20 åra gjennom at de nå kan reise til en storby og skaffe seg jobb i kles-, sko- eller teknologiindustrien der. De har således fått langt mer innflytelse over egne liv og blir også verdsatt høyere, siden de gjennom å jobbe i byen blir økonomisk selvstendige og i tillegg kan sende litt penger hjem.

Presset på jenter fra landsbygda om å gifte seg, og å gifte seg rett, er likevel betraktelig, og foreldrenes ønsker oppleves ikke alltid av døtrene som helt i takt med den nye tida. Mange av disse døtrene vil likevel føle stor lojalitet – og stort omsorgsmessig ansvar – for sine foreldre og vil ønske å imøtekomme foreldrenes ønsker i høyest mulig grad. Risikoen for å utsettes for tvangsekteskap er likevel svært liten i Kina. Som beskrevet i det foregående er denne praksisen så godt som utryddet. Videre representerer det at det finnes arbeid å få for lavt utdannede kvinner i storbyene og industriområdene, en «fluktmulighet» for kvinner fra landsbygda.

Ekteskapsregistrering

Som de fleste andre steder, er det vanlig å feire bryllup stort i Kina. Dette er imidlertid ikke nok til å bli ansett som gift, verken av myndighetene eller av slekt og venner. For å være formelt gyldig, må ekteskapet registreres hos de lokale myndighetene. Dette er spesielt viktig i Kina av to grunner: Den ene er at man inntil for ikke lenge siden måtte søke sin *danwei*, arbeidsenhet, om å få gifte seg – det var ikke en avgjørelse man kunne ta som privatpersoner

helt på egenhånd. Den andre og viktigste grunnen er familieplanleggingspolitikken som stadig praktiseres i Kina. Den grunnleggende barneproduserende enheten i denne politikken er ekteparet, ikke for eksempel et samboerpar eller en enslig kvinne. Derfor er det viktig at ekteskapet ikke bare er feiret og markert privat, men også behørig registrert hos myndighetene.

Skilsmisse

I dagens Kina har skilsmisse blitt mye vanligere enn tidligere. Sheng (2004) hevder at mens det i 1985 var én skilsmisse per 20 nye ekteskap i Kina, lå denne raten på 1:6 i 2001. Samme år var skilsmisseraten i Beijing på 35 % mens den i Anhui, en relativt fattig provins i østre Kina, lå på 8 %. Ifølge Ministeriet for sivile saker (sitert i CRI 2013) var det i 2012 like over 13 millioner par som inngikk ekteskap i Kina, mens over 3 millioner søkte om skilsmisse, altså en rate som nærmer seg 1:4.

Mens skilsmisse for bare ett eller to tiår siden var forbundet med skam og stigmatisering, og derfor var utenkelig for de fleste, har det nå blitt så vidt vanlig at man mange steder kan få skilsmisse på dagen (se Landinfo 2012). Skilsmisse forbindes stadig med en viss skam eller tap av ansikt, og mer så på landsbygda enn i byene, men mindre nå enn noen gang tidligere i kinesisk historie. Det hefter heller ikke religiøse sanksjoner ved skilsmisse i Kina ettersom ekteskapet ikke er et sakrament, altså hellig, for andre enn de relativt få kristne.

Økningen i skilsmisseraten skyldes også andre forhold. Kinesere flest har nå, sammenlignet med for to-tre generasjoner siden, mange flere arenaer å møtes på. De tar i økende grad utdanning, jobber mye og/eller langt hjemmefra, og er mer mobile. Kinesiske kvinner deltar i relativt høy grad i arbeidslivet og mange er således ikke økonomisk avhengige av en ektefelle. Skilsmissegrunner som ofte oppgis inkluderer økonomiske vansker, krangling, dårlig sexliv og uenighet om barneoppdragelsen. Noen mener også at Kinas mange enebarn er bortskjemte og dårligere i stand til å kompromisere eller ofre noe for ekteskapet og partneren (Yang 2013).

Gjengifte og «falsk skilsmisse»

Det er mulig å angre på en skilsmisse. Ekteskapsloven av 2001 åpner i paragraf 35 for gjengifte med tidligere ektefelle (*fuhun*): «Hvis, etter å ha skilt seg, de tidligere ektefellene gjenopptar ekteskapelige relasjoner, skal (*bixu*) de gå til ekteskapskontoret og registrere gjengifte» (Landinfos oversettelse).

Ikke alle skilsmisser skyldes at partene fungerer dårlig sammen. Global Times (Yang 2013) skriver om falske eller opportunistiske skilsmisser: «En mengde opportunistiske par» skilte seg ifølge avisa i 2013 for å kjøpe mer eiendom uten å måtte betale svært høy skatt for dette. Dette skyldtes ifølge avisa et nytt sett med eiendomsreguleringer innført for å stagge økningen i boligprisene, og skilsmisse ble således økonomisk gunstig for folk som ville investere i eiendomsmarkedet.

I den seinere tid har det oppstått et begrep som kalles «falsk skilsmisse» (*jia lihun*) - eller endog «kinesisk jukseksilsmisse» (*Zhongguoshi jia lihun*). Det viser til at enkelte kinesiske par angivelig skiller seg av rent økonomiske motiver, med en eksplisitt hensikt om gjengifte når det økonomiske målet er oppnådd. Nettstedet Sina (2013) og Baidu Baike (2013), som vi kan kalle Kinas versjon av Wikipedia, skriver at dette fenomenet har eksistert lenge, men at forekomstene har økt betraktelig med nye boligmarkedsreguleringer fra 2010. I de fleste storbyer i Kina ble det da bestemt at folk med husholdsregistrering (*hukou*) i byen bare kunne

kjøre/eie to boliger per *hukou*. Personer med utenbys registrering kunne bare eie én bolig per *hukou*. Dermed ble det å skille seg, altså i praksis å skaffe seg ett *hukou* til, en mulighet til å kunne investere i flere enn én eller to leiligheter. Andre motiver for «kinesisk jukeskilsmisse» kan være økt kompensasjon ved ekspropriasjon og tvangsflytting, ønske om å omgå barnebegrensninger, å få barna inn på en bedre skole eller lignende. Disse parene kan så gifte seg igjen når det økonomiske målet med skilsmissen er oppnådd (Sina 2013; Baidu Baike 2013).

Verken Sina eller Baidu Baike skriver noe om hvor omfattende dette fenomenet er, men det er grunn til å tro at det er ganske marginalt. Det er også rimelig å anta at de fleste kinesere vil mene at slike handlinger ligger et stykke utenfor hva som er moralsk akseptabelt, selv om motivet nok i visse tilfeller vil kunne formilde noe – eksempelvis i tvangseksproprieringssaker hvor mange kinesere føler seg kraftig forfordelt eller endog lurt av lokale myndigheter.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Baidu Baike. *Zhongguoshi jia lihun [kinesisk jukeskilsmisse]* (sist endret 23. juni 2013). Tilgjengelig fra <http://baike.baidu.com/view/5046780.htm> [lastet ned 7. januar 2013]
- Chang, Leslie T. (2010). *Factory Girls*. London: Picador.
- CRI, dvs. China Radio International (2013, 19. juni). China's Divorce Rate Outpaces Marriage in 2012. *China Radio International*. Tilgjengelig fra <http://english.cri.cn/6909/2013/06/19/3441s771053.htm> [lastet ned 8. januar 2013]
- Davison, N. (2011, 13. november). Shanghai matchmaking event attracts huge crowds. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <http://www.theguardian.com/world/2011/nov/13/shanghai-matchmaking-event-huge-crowds> [lastet ned 7. januar 2013]
- [Ekteskapsloven av 1950] (1950, 13. april). *Zhongguo Renmin Gongheguo Hunyinf*. Tilgjengelig fra Quanguo Renmin Daibiao Dahui [Den nasjonale folkekongressen] http://www.npc.gov.cn/wxzl/wxzl/2001-05/30/content_136774.htm [lastet ned 7. januar 2013]
- [Ekteskapsloven av 2001] (2001, 28. april). *Zhongguo Renmin Gongheguo Hunyinf*. Tilgjengelig fra The Central People's Government of the People's Republic of China http://www.gov.cn/banshi/2005-08/21/content_25037.htm [lastet ned 7. januar 2013]

Respons **Kina: Ekteskapstradisjoner, skilsmisse og gjengifte**

- Fenghuangwang (2013, 12. mai). San cheng shengnū yuanyi jieshou erhun nan 53 % ziji jie jue xingshenghuo [En av tre restekvinner er villige til å gifte seg med en skilt mann; 53% ordner sexlivet selv]. *Fenghuangwang*. Tilgjengelig fra http://fashion.ifeng.com/emotion/topic/detail_2013_05/12/25201886_0.shtml [lastet ned 7. januar 2013]
- Hansen, M. H. og Thøgersen, S. (2013). *Kina. Stat, samfunn og individ*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Landinfo (2012, 25. oktober). *Skilsmisse og barnefordeling*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/2198/1/2198_1.pdf [lastet ned 7. januar 2013]
- Levine, J. (2013, 6. februar). For Millions of Chinese Men, Lonely Life as “Bare Branch” Looms. *TeaLeafNation*. Tilgjengelig fra <http://www.tealeafnation.com/2013/02/for-millions-of-chinese-men-lonely-life-as-bare-branch-looms/> [lastet ned 7. januar 2013]
- Sebag-Montefiore, C. (2012, 21. august). Romance With Chinese Characteristics. *New York Times*. Tilgjengelig fra http://latitude.blogs.nytimes.com/2012/08/21/romance-with-chinese-characteristics/?_r=0 [lastet ned 7. januar 2013]
- Sheng, Xuwen. *Chinese Families*. I: Adams, B. og Trost, J (Red.), *Handbook of World Families*. HVOR: Sage Publications, s. 99-123. Tilgjengelig fra http://www.sagepub.com/upm-data/4949_Adams_Chapter_5_Chinese_Families.pdf [lastet ned 7. januar 2013]
- Sina (2013, 17. april). *Zhongguoshi lihun diaocha: Wei mai fang fuqi jialihun* [Undersøkelse av kinesiske skilsmisser: Falske skilsmisser med sikte på huskjøp]. Beijing: Sina. Tilgjengelig fra <http://news.sina.com.cn/c/2013-04-17/071126849783.shtml> [lastet ned 7. januar 2013]
- Wang, R. (2013, 21. Mai). Chinese Single Women’s Ideal Men: ‘Secondhand’ Suitors Surprisingly Popular. *TeaLeaf Nation*. Tilgjengelig fra <http://www.tealeafnation.com/2013/05/chinese-women-weigh-in-on-their-ideal-men-secondhand-suitors-surprisingly-popular/> [lastet ned 7. januar 2013]
- Yang, Z. (2013, 1. juli): Rising divorce rate a mixed blessing. *Global Times*. Tilgjengelig fra <http://www.globaltimes.cn/content/792929.shtml> [lastet ned 7. januar 2013]
- Yan, Yunxiang (2003). *Private Life under Socialism. Love, intimacy and family change in a chinese village 1949-1999*. Stanford: Stanford University Press.

© Landinfo 2014

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.